Waterschap Limburg
Postbus 185
6130 AD SITTARD

Roermond, maandag 30 januari 2017

Betreft: reactie LLTB op Code Oranje en Op Stoom

Geacht bestuur,

Hierbij ontvangt u de reactie van de LLTB op het actieplan Code Oranje en Op Stoom.

Wij spreken onze waardering uit voor de voortvarende aanpak waarmee u de wateroverlast en de gevolgen van klimaatverandering wilt aanpakken. De LLTB onderschrijft het belang van een goed functionerend watersysteem en wil ook zijn verantwoordelijkheid nemen door constructief mee te denken over de optimalisatie van het watersysteem en over hoe schade door wateroverlast kan worden voorkomen.

Het afgelopen voorjaar heeft pijnlijk aangetoond dat het watersysteem in Limburg niet is bestand tegen extreme neerslag. De waterlopen zijn veelal door een toegenomen weerstand (begroeiing en verhoging van de beekbodem) niet in staat het water tijdig af te voeren, met alle gevolgen van dien. Een onderzoek door bureau Kragten in opdracht van de LLTB onderschrijft dit en wordt als bijlage aangeboden.

Onder meer bij de volgende waterlopen is er grootschalige wateroverlast geweest:

- Eckeltsebeek
- Oostrumsebeek
- Groote Molenbeek
- Afwateringskanaal Midden-Limburg
- Gelderns-Nierskanaal
- Kabroeksebeek
- Schelkensbeek
- Eeuwselseloop
- Pepinusbeek
- Putbeek
- Middelsgraaf

DE DRUPPEL
die de beken
deed overlopen
lltb
Anders Durven Doen

- Tielebeek
- Tungelroysebeek
- Wellse Molenbeek
- Niers

Om herhaling te voorkomen, stellen we voor op korte termijn aan de slag te gaan met het achterstallig beheer en onderhoud van de beken, teneinde de afvoercapaciteit te vergroten. Het is zaak de knelpunten bloot te leggen en gezamenlijk met agrariërs in een gebiedsproces na te denken over oplossingen en die tot uitvoer te brengen.
Hieronder vindt u onze opmerkingen.

Het Rapport

We kunnen ons in grote lijnen vinden in de ambitie, strategie en maatregelen. Maatregelen zijn vaak al gedetailleerd uitgewerkt en procedures zijn beschreven. Dit wekt de indruk dat de te nemen maatregelen al vaststaan. De wateroverlast van juni 2016 mag echter geen vrijbrief zijn om maatregelen door te voeren zonder samenwerking en draagvlak bij de agrarische sector.

We pleiten er daarom voor op korte termijn in te zetten op het verbeteren van het beheer en het wegwerken van achterstallig onderhoud van het watersysteem (quickwins), waardoor de waterlopen up-to-date en bestendig zijn om grote hoeveelheden neerslag te kunnen verwerken. Daarnaast moet worden gekeken naar de uitgangssituatie (0-meting) en het beekprofiel. Aanpassingen die nodig zijn om te voldoen aan de uitgangssituatie dienen uiterlijk in 2020 gereed te zijn. Door een 0-meting in te voeren, kan objectief worden beoordeeld of het huidige waterlichaam aan de eisen voldoet. Door monitoring kan de situatie goed worden gevolgd.

Voor de lange termijn willen we door de participatie in gebiedsprocessen meedenken over duurzame oplossingen in het watersysteem die aansluiten bij de wensen van agrariërs, afgestemd met andere functies, maar met respect voor het huidige grondgebruik en de teelten. Dit betekent dat er maatwerk per gebied nodig is (gebiedsproces).
Maak hierbij gebruik van de gebiedskennis die aanwezig is bij agrariers. Zet in op slimme combinaties, waarbij bepaalde beheer- en onderhoudswerkzaamheden en beheer van stuwen in afstemming met het waterschap kunnen worden uitgevoerd. Dit is tevens kosteneffectief.

DE DRUPPEL
die de beken
deed overlopen
lltb
Anders Durven Doen

De grote hoeveelheid informatie, zoals beschreven in Code Oranje, is nuttige input voor het gebiedsproces, maar partijen moeten wel in de gelegenheid zijn de informatie te verifiëren en te wegen ten opzichte van andere belangen. Een voorbeeld is de genoemde oppervlakten bedoeld voor retentie in de beekdalen; dit is geen doel, maar een middel. Het gaat om het doel, waarbij de bijbehorende maatregelen moeten worden gedragen door de stakeholders.

Vanuit die gedachte wil de LLTB graag zijn bijdrage leveren aan het gebiedsproces. Daarbij zijn de volgende uitgangspunten van belang. De uitgangspunten zijn voor de herkenbaarheid onderverdeeld in de pijlers, zoals omschreven in Code Oranje: ruimtelijke adaptatie, ontwikkelen en beheren van het watersysteem en werken in allianties.

Pijler I Ruimtelijke adaptatie

- Het startpunt is het oplossen van achterstallig beheer en onderhoud van de waterlichamen, zodat de afvoercapaciteit wordt verbeterd.
- Zuinig omgaan met landbouwgrond, zoals gesteld in de Verklaring van Roermond.
- Geen externe werking naar de landbouw bij vernatting of functiewijziging naar natuur.
- Geen planologische schaduwwerking naastgelegen landbouwpercelen en bedrijven.
- Bij functiewijziging moeten grondeigenaren de mogelijkheid hebben eigenaar te blijven.
- Het opstellen van LandbouwEffectRapportages bij gebiedsontwikkelingen.
- Voor landbouw moet er sprake zijn van een structuurverbetering. Creëer win-winsituaties, zodat het productiepotentieel van de landbouw stijgt in plaats van afneemt.
- Biedt LLTB-leden de gelegenheid zelf beekdalen te beheren (groenblauwe diensten) en stel daar een vergoeding tegenover.
- Benut de meekoppelkansen voor droogtebestrijding en verbetering van de waterkwaliteit (bijvoorbeeld peilgestuurde drainage).
- Benut agrarische en natuurgronden om de diverse opgaves te realiseren.
- Accepteer tijdens extreme neerslag water op natuurgronden ten behoeve van retentie. Water is water.

DE DRUPPEL
die de beken
deed overlopen
lltb
Anders Durven Doen

Pijler II Beheren van het watersysteem

- Met een 'stresstest' op het watersysteem wordt inzichtelijk hoe het systeem reageert bij extreme neerslag (worstcasescenario). Op basis van deze stresstest een aanpak opstellen voor de middellange en lange termijn.
- Onderneem in samenwerking met betreffende grondeigenaren op korte termijn actie in waterlopen waar het achterstallig beheer en onderhoud het grootst is. Onderneem onderhoudsmaatregelen die op korte termijn mogelijk zijn en een bijdrage leveren aan een verhoogde afvoercapaciteit ('quick wins').
- Contoleer periodiek (APK voor waterlichamen) of de dimensionering van het watersysteem overeenkomt met de specificaties zoals vastgelegd in de legger.
- Zorg voor een verfijnde monitoring met meer meetpunten. Voer monitoring uit op begroeiing, beekbodem, waterpeil, stuwen en duikers teneinde de functionaliteit van beken beter in beeld te hebben.
- Realiseer een permanente monitoring van de bergings- en afvoercapaciteit van het watersysteem in de hele provincie.
- Anticipeer bij het beheer van het watersysteem op wijzigende omstandigheden. Dit door in te zetten op flexibel maaibeheer en het maaitijdstip af te laten hangen van de vegetatie-ontwikkeling (toetsing via beeldmeetlatten en rekening houden met de neerslagverwachting).
- Zorg voor meer flexibiliteit en sturing in het watersysteem (flexibeler stuwbeheer).
- Zorg dat de beken te allen tijde toegankelijk zijn voor beheer- en onderhoudswerkzaamheden.
- Zorg voor een snelle en adequate informatie-uitwisseling en besluitvorming, zodat snel kan worden gehandeld.
- Leg bevoegdheden waar mogelijk en wenselijk bij de buitendienst van het waterschap en agrariërs/grondgebruikers.
- Maak gebruik van slimme technieken, zoals (real time) stuwbeheer en bypass waterafvoer. Zet hiervoor een pilot op 'hightech beek'.
- Zorg voor een goed 'assetbeheer' voor onder andere het machinepark, teneinde het onderhoud van de waterlichamen goed uit te kunnen voeren.
- Tref voorzieningen wanneer kunstwerken (stuwen, gemalen, duikers et cetera) dienen te worden vervangen.

DE DRUPPEL
die de beken
deed overlopen
lltb
Anders Durven Doen

Pijler III Werken in allianties

- Organiseer een structurele samenwerking voor het beheer van het watersysteem met stakeholders, zoals de terreinbeherende organisaties TBO's, LLTB, gemeenten, provincie, Rijkswaterstaat en bewoners.
- Stel een uitvoeringsprogramma op met daaronder gebiedsplannen. Leg duidelijk vast wat de knelpunten, oplossingsrichtingen, verantwoordelijkheden, planning en financiering zijn (plan van aanpak voor uitvoering).
- De verantwoordelijke partijen dienen inzichtelijk te zijn en te worden benoemd in de gebiedsprocessen. Zo weet eenieder waar de verantwoordelijkheden en verplichtingen liggen. In geval van een calamiteit kan er niet worden afgeschoven tussen partijen.
- Op gebiedsniveau denken de agrariërs en het waterschap na over het oplossen van knelpunten (beekcommunity). Gebruik hiervoor moderne communicatiemiddelen, zoals WhatsApp.
- Geef de grondgebruikers een rol in de monitoring door samen met de medewerkers van het waterschap de schouw uit te voeren.
- Benut hen als informatiebron om wijzigingen in het watersysteem en calamiteiten tijdig te signaleren.
- Overweeg grondgebruikers te laten participeren in het beheer.
- Maak afspraken met het buitenland over de wateraanvoer vanuit de bovenloop in extreem droge en natte situaties.
- Benut de mogelijkheden om in het stedelijk gebied water te bergen en te infiltreren ('tegel eruit, plant erin').
- Geen afwenteling van wateroverlast in stedelijk gebied op landbouwgebied.

Overig

- Gemeentes moeten overstorten saneren. Ten tijden van wateroverlast veroorzaakt het vervuilde water namelijk een risico voor de voedselveiligheid van de geteelde gewassen.
- LLTB wil in gesprek over de grondgebruik risicokaart, zoals opgenomen in de bijlagen van het rapport Code Oranje. Kartering is namelijk niet in overeenstemming met de praktijksituatie.
- We willen expliciet benoemen dat er een duidelijk onderscheid is tussen erosie en wateroverlast. Ten aanzien van erosie heeft de landbouw zijn verantwoordelijkheid genomen en blijft dit doen om het tot een minimum te beperken. Wat betreft het voorkomen van wateroverlast, kan de landbouw ook van toegevoegde waarde zijn,

DE DRUPPEL
die de beken
deed overlopen
lltb
Anders Durven Doen

mits maatregelen inpasbaar zijn in de agrarische praktijk. Bovenwettelijke inspanningen dienen daarbij als blauwe diensten te worden aangemerkt.

Vervolgaanpak proces en inhoud

Gezien de urgentie en het grote, economische belang dat samenhangt met een goed functionerend watersysteem, willen we op korte termijn met het waterschap om tafel. Gestart wordt met het inzichtelijk maken van de knelpunten per stroomgebied en het formuleren van gewenste oplossingen (maatwerk). Dit leggen we vast in een plan van aanpak per gebied, zodat effectief kan worden gewerkt aan de specifieke knelpunten en uitdagingen.

Graag willen we op korte termijn met het waterschap in gesprek over hoe we uitvoering kunnen geven aan de punten die eerder zijn beschreven.

Met vriendelijke groet,

L. Faassen
Voorzitter LLTB

J. Veltmans
LLTB-bestuurslid /
portefeuillehouder Water

DE DRUPPEL
die de beken
deed overlopen
lltb
Anders Durven Doen